

El malestar d'una petita Europa

Converses sobre la crisi de les infraestructures i altres crisis reals o imaginàries dels catalans, durant la primera dècada del segle vint-i-u.

Andreu Ulied

Quan érem normals

Hem mitificat massa aquella època anterior, quan érem *normals*, poc abans dels Jocs Olímpics, els *feliços vuitanta*, quan malgrat tota mena de problemes Catalunya semblava estar en pau amb la seva ànima eternament insatisfeta. Catalunya es feia cada dia més semblant a les nacions del nord d'Europa, *on diuen que la gent és lliure, desvetllada i feliç*. Barcelona s'havia reconciliat amb el seu esperit olímpic i popular de la República, Catalunya era catalanista, i Espanya o l'Estat espanyol, o com es vulgui dir, *Les Espanyes*, Hispània, *Sepharat*, canviava a marxes forçades: *No la conocerá ni la madre que la parió!*, afirmà Alfonso Guerra. Llavors, a principis dels noranta, patíem problemes *normals*, l'atur o el terrorisme d'ETA. Tenien èxit els primers grups del moviment conegut com *Rock en català* (*los grupos de la Generalitat*, els anomenaven a la resta d'Espanya), joves de Vic, de Manresa, de Girona, de Costantí. Lluís Gavaldà, el cantant dels *Pets*, autor de cançons com les de *Calla i balla*, afirmà a la pel·lícula *Rock&Cat* que *en aquella època vàrem ser normals*, normalíssims!: feia anys que s'havia aprovat, per unanimitat, la *Llei de Normalització Lingüística* i els adolescents de la generació de *Club Super3*, educats segons el model escolar d'*immersió lingüística*, veien TV3 i ballaven *en català* a les festes majors, despolititzats, despreocupats, com se suposa que han de ser els joves quan van de festa. Jordi Pujol seguia el programa de treballs que ja havia previst molt anys enrere, el 1956, en el llibre *Construir Catalunya*; europeïsta convençut, es trobava en el punt més alt de la seva capacitat d'influència a Madrid, i a Brussel·les, presidia amb tota *normalitat* l'Associació de Regions Europees, impulsava el grup *Quatre motors d'Europa* (amb Baden-Würtemberg, Llombardia, i Provence-Alpes-Côte d'Azur). Les Lleis Territorials s'aprovaren, encara que sense unanimitat, perquè ni en aquella època el consens entre nosaltres era fàcil en relació a les reformes estructurals. Xavier Subies redactava el Pla Territorial de Catalunya tancat amb els dos col·laboradors a un despatx del carrer Aragó, inspirant-se en les idees dels germans Rubió i Tudurí; Jordi Prat, avui a l'ADIF preocupat per les rodalies de Renfe,

vivia més tranquil redactant els Plans Comarcals de Muntanya; Luis Lago, funcionari de l'Estat transferit a la Generalitat, redactava el Pla de Carreteres de Catalunya tenint com a referència inevitable el Pla General d'Obres Públiques elaborat per Victorià Muñoz Oms, el 1934. La crisi econòmica estava remetent, es gestionava l'arribada d'inversions industrials estrangeres (la NISSAN, SONY, SAMSUNG...). Teníem un projecte clar: ser *un país d'Europa!*, recent integrats al Mercat Comú Europeu, el 1986, estàvem fent realitat els vells somnis noucentistes i republicans, reprimits al llarg de quaranta anys d'obscurantisme i autarquia.

Catalunya era un país més *normal*, o *normalitzat*, en el sentit que s'havia reconciliat amb la seva ànima eternament insatisfeta. Els líders dels anys vuitanta tenien ja la feina feta. A un acte de CDC a Montserrat, cap a l'any 1995, Jordi Pujol vingué a dir als seus això mateix, que ell ja havia acabat la feina. Pasqual Maragall era a Roma, d'any sabàtic, de vacances. Aquella generació de líders polítics excepcionals haguessin hagut de deixar pas, llavors, a una nova generació de polítics més joves i més *normals* que no pas ells (com sí que passà a Madrid!), perquè la societat civil catalana recuperés la iniciativa, per facilitar que emergissin nous projectes col·lectius. Però no ho varen fer. I a mitjans dels anys noranta el món començà a girar més de pressa, apareix Windows'95, la telefonia mòbil, Internet, el futur començà a no ser el que era, per ningú. Ja no teníem un projecte tan evident, ni tan compartit.

La crisi de les infraestructures és un símptoma, entre d'altres, d'un malestar que comença, per posar una data, el 2 de desembre del 1996, quan la Cambra de Comerç de Barcelona publicà el seu informe sobre les infraestructures metropolitanes de Barcelona, signat per Barcelona Regional, amb la intenció d'alertar sobre la reducció de les inversions públiques en infraestructures, i de recolzar les inversions que eren necessàries al delta del Llobregat i al Besòs Sud, pel Fòrum del 2004.

Jordi Pujol sabia que les coses no anaven bé, que caminàvem amb el pas canviat, quan va haver de defensar-se de les primeres crítiques sobre els dèficits d'infraestructures denunciades en els primers informes de la Cambra de Comerç de Barcelona, cinc anys més tard, un vespre al Col·legi d'Enginyers de Camins, Canals i Ports, el 7 de maig del 2001. Aquell dia ens va fer la llista de totes les obres públiques en marxa, detallant les inversions previstes a cinc i deu anys, una a una, quasi atabalant l'auditori amb xifres de

centenars de milers de milions de pessetes. El missatge era que les infraestructures de Catalunya no estaven tan malament com la gent deia, que gràcies al seu acord amb el PP, hi haurien grans inversions de l'Estat a Catalunya a curt i mig termini, a més de les moltes que estava fent la pròpia Generalitat. No tenia sentit, doncs, la preocupació dels catalans per aquesta tema. Però el neguit de molts no era només per la falta d'inversions en infraestructures, també per no saber les prioritats, a quin pla o visió de la transformació de Catalunya responia la llista de totes les inversions presentades, a la manca d'un projecte tan fàcil de visualitzar com els que havíem tingut anys abans.

Llavors era Conseller de Política Territorial Pere Macias, i d'acord amb Mateu Turró, del Banc Europeu d'Inversions, decidiren organitzar l'anomenat *Fòrum de les Infraestructures de Catalunya* per dur a terme una reflexió estratègica sobre totes aquestes qüestions, antecedent de la *Mesa de les Infraestructures* que es reuní una sola vegada, a l'Institut Cartogràfic de Catalunya, poc abans de les eleccions autonòmiques del 2003. La polèmica anà creixent en intensitat, animada pels propis mitjans de comunicació, que segons reconeixen alguns periodistes, com Jaume A. Aroca, de *La Vanguardia*, varen ser tan influents que arribaren fins i tot a condicionar excessivament el disseny de grans infraestructures com la L9, que es discutia a corre-cuita, mirant de reüll el metro que els enginyers de Rodríguez Gallardón construïen a Madrid. Abans les eleccions del 2003, els partits d'esquerres havien fet bandera de la incapacitat dels últims governs del president Pujol per planificar les infraestructures i el territori perquè en molts casos les infraestructures eren aturades, o endarrerides, per plataformes populars. En els cartells de la publicitat d'Iniciativa per Catalunya es mostrava el mapa de Catalunya amb punts marcant tots els conflictes territorials emergents, símbol del desgovern del territori. Llavors, ja havien arribat bona part del milió i mig de persones de mig món, la última onada migratòria, i tots vivíem plenament immersos en la *Catalunya exuberant* que pronosticà Anna Cabré a finals dels anys vuitanta a *Catalunya 2010*. De cop i volta ens havien caigut deu, vint anys, a sobre, i enlloc de 6 milions en som més de 7, gràcies a gent arribada de tot arreu, els ucraïnesos de Guissona, els senegalesos de Banyoles, els marroquins que treballaven a la construcció arreu, a Premià de Mar, els xinesos de les Rondes de Barcelona, les dones equatorianes que deixen els seus fills per venir a tenir cura dels nostres, el nou director general de la SEAT, que és escocès i no pas alemany, com l'anterior, el meu veí de replà, rus, cantant d'òpera, que veiem de tant en tant, l'infermer peruà tan puntual que té cura del meu pare

tres vegades al dia, els amics indis dels meus fills, el Naren i el Karan, la meva dona, porto-riquenya. Això és el millor que ens podria haver passat: mentre Catalunya continua buscant el seu lloc al món, el món ja ha trobat el seu lloc a Catalunya!

L'economia creixia a ritmes vertiginosos, amb una alegria que hagués estat del tot despreocupada si no hagués estat perquè s'inicià el procés de deslocalització de les indústries arribades durant els anys vuitanta. S'inaugurà i es clausurà el *Fòrum de les Cultures al Besòs Sud* sense pena ni glòria.

I del dèficit d'infraestructures passarem a les crisis successives de les infraestructures, començant pel túnel de Bracons, la primera crisi del primer govern tripartit, quan Pasqual Maragall substituï Jordi Pujol. Poc després es produí l'enfonsament del túnel de maniobres a El Carmel, que vàrem viure d'una forma desmesurada, perquè plovia sobre mullat: aquelles contínues crisis eren els símptomes d'un malestar més profund. La llista de problemes que successivament han afectat a les infraestructures és llarguíssima: de la crisi de Bracons i el túnel del Carmel als túnels de l'AVE a través de Barcelona i la protesta del Patronat de la Sagrada Família, del caos provocat per les vagues a l'aeroport a l'apagada elèctrica, dels problemes d'abastament d'aigua durant la sequera –quan el Departament de Medi Ambient i Habitatge decretà que la gent no podia regar els jardins i havia de deixar morir les plantes, i després les rodalies es tancaren durant dies per culpa de les obres de l'Alta Velocitat i varen haver de posar-se en servei centenars d'autobusos, als abusos en les telecomunicacions, i un llarg etcètera de petits o grans problemes, sovint magnificats pels medis de comunicació davant la sensació d'incompetència de les administracions improvisant solucions sobre la marxa.

La *infraestructura* de Catalunya estava en crisi, però el malestar era més general: també la *superestructura* de Catalunya, social, cultural, institucional, estava en crisi. L'ús social del català començava a estar en regressió. TV3 era ja una més de les moltíssimes televisions, i encara que els nens i els joves continuen anant al col·legi cada dia carregats de llibres pesadíssims escrits en català, s'estimaven més jugar amb l'iPod, o consultar GoogleEarth, i entre ells parlen cada dia més en espanyol.

Hem deixat de ser *normals*. I si alguna cosa sabem és que ja mai més no podrem serem *normals*.

En un parell de dècades, els catalans hem passat de sentir-nos grans, i *cofois*, després dels Jocs Olímpics del 1992, a exageradament *insatisfets*, al llarg de la crisi econòmica que es perllongà quasi fins el 1996, i cada vegada més *emprenyats*, segons els estudis del Centre d'Opinió Pública de la Generalitat, a partir de llavors, quan el tema que més ens *emprenyava* era la falta d'inversions de l'Estat en infraestructures a Catalunya, en comparació a les inversions en d'altres regions o comunitats autònomes. Avui, en plena crisi econòmica, més que emprenyats ens sentim *desanimats*. Suposo que ara sí estem tocant fons, perquè la propaganda institucional de l'Ajuntament de Barcelona proclama *Visca Barcelona!*, i la Generalitat se sent també obligada a animar-nos amb campanyes com la del *Som-hi!*

Sobre la natura del malestar de Catalunya, escriu Enric Juliana: *en términos psicoanalíticos podría decirse que en Cataluña ha estallado un notable conflicto entre el Ego y el Superego, entre la realidad y la idealización de la propia personalidad, entre una realidad que se percibe claramente por debajo de las expectativas y un orgullo que siempre ha manado de fuente caudalosa.*

Un nou motor per Catalunya

El president Pujol tanca els ulls, fa que sí i que no amb el cap, pensant el que li acabo de preguntar; som al seu despatx, al passeig de Gràcia, uns quants llibres sobre la taula, els reculls dels seus editorials, el llibre *El catalanisme motor del país: la perspectiva econòmica, social i cultural del catalanisme al llarg del segle vint*. No hi faltaria la perspectiva *territorial?*, li vaig preguntar ja fa un parell d'anys, el paisatge, el medi ambient, l'urbanisme o les infraestructures, l'organització administrativa del territori?.

Llavors, sense entrar en disquisicions teòriques, el president Pujol m'esmentà la xarxa d'hospitals comarcals, i un a un em llistà tots i cadascun dels hospitals comarcals que ell havia inaugurat, començant pel de Vielha, tots localitzats d'acord amb el principi d'equilibri territorial, em va dir, i de proximitat a la gent, encara que el Ministeri de Sanitat només volia crear uns quants grans hospitals, i prou, i ho posava com a condició pel finançament autonòmic!

Quan ens varem veure per última vegada?, em pregunta.

Fa temps, li recordo, més de dos anys, potser; vostè encara estava preparant el congrés i el llibre *El Catalanisme motor del país*, i jo començava a escriure *La ciutat infinita*, una crònica de la Barcelona i Catalunya d'avui, per encàrrec de l'Ajuntament de Barcelona. Al final de l'entrevista vostè em va demanar que no publicés res del que havíem parlat.

Tanca els ulls un altre cop, el president Pujol, fent memòria.

Ara estic acabant d'escriure un llibre de converses sobre Catalunya pel Centre d'Estudis de Temes Contemporanis, continuo dient-li, i voldria incloure-hi una conversa amb vostè.

Està bé, somriu. Vostè és Enginyer de Camins, oi? Els Enginyers de Camins acostumen a ser gent seriosa; d'economistes, o de periodistes, n'hi ha de tota mena, alguns saben molt bé del que parlen, naturalment, però d'altres improvisen, sap?.

No sé si tothom pensa que en els Enginyers de Camins són tan seriosos, després de les successives crisis d'infraestructures que hem patit els darrers deu o quinze anys a Catalunya.

S'ha de tenir una visió de la totalitat de Catalunya. Sovint les carreteres, i els trens, absorbeixen tota l'atenció pública, perquè els trens ens fascinen i arriben a obsessionar-nos. Però no hem d'oblidar que tenim les grans infraestructures ben orientades, que s'inverteix molt en infraestructures, encara que la gent s'impacient; l'obra pública té els seus ritmes, com vostè sap. Cregui'm si li dic que patim dèficits que avui ens haurien de preocupar més que les infraestructures físiques, que estan ja en vies de solució. Perquè miri, necessitem un aeroport intercontinental, d'acord, això ja ho sabem i ja l'estan construint, i ara un grup d'empresaris catalans i d'institucions públiques **volen comprar** Spanair, d'acord, tot això està molt bé, no cal que li digui, molt bé, tenim molts actius,

però sense un sistema universitari excel·lent, capaç d'atraure talent, investigadors de mig món, no acabarem d'anar endavant. Les bases del creixement econòmic dels darrers anys han estat poc sòlides: el consum, la construcció immobiliària, la immigració, el turisme. I la cultura de l'oci en la que part de la societat s'ha instal·lat és també la cultura de la decadència, no ho dubti. Avui per avui el dèficit de recerca i d'innovació és més gran que el de les infraestructures físiques. Formació, tecnologia, recerca i esperit emprenedor, això és el que ens falta, més vocacions científiques i tècniques, més enginyers, com li deia; infraestructures econòmiques, en general, com l'ICREA, per atraure talent investigador, el Sincrotó Alba, l'accelerador de partícules, el superordinador Mare Nostrum. Hem de reforçar l'UOC, el Parc de Recerca Biomèdica de Barcelona, la *Barcelona School of Economics*. Mas Cullell va fer molt bona feina, per cert, però en aquest camp estem tot just començant. El sistema escolar necessita modernitzar-se, obrir-se, si és que volem alçar el vol una altra vegada.

Fins a quin punt la situació de les infraestructures econòmiques Catalunya avui és responsabilitat de les administracions públiques catalanes, o de l'Estat?

La gestió de la Generalitat pot millorar-se, per suposat, però el fet substancial és que hem estat objecte d'un persistent mal tracte per l'Estat, en relació al finançament i a les inversions en infraestructures, sobretot, i al mateix a Espanya s'ha creat una opinió pública hostil a les reivindicacions catalanes. No ens hem sabut fer respectar, hem plantejat batalles com la de la revisió de l'Estatut, a destemps, fent servir tàctiques equivocades. Pensi que fins i tot experts en hisenda pública, com Antoni Zabalza, han demostrat que l'actual sistema de finançament autonòmic porta al superàvit de l'Estat i als dèficits autonòmics, en sanitat o educació, un fet evident, que no hem sabut defensar bé.

El president Maragall va dir en una ocasió: hem anat a Madrid i ens ha rebut un govern amic, hem explicat per què l'actual sistema de finançament és injust amb Catalunya i ineficient per Espanya, ens han escoltat, i després d'entendre perfectament el que els hi dèiem, ens han dit que no.

Sí, però el president Maragall va tardar massa en adonar-se'n que li estaven dient que no. En privat, presidents de moltes comunitats autònomes m'han admès que el sistema discrimina a Catalunya. *La solidaridad se ejercita con recursos ajenos*, diuen alguns, amb ironia. Sovint la resposta de l'Estat a les reivindicacions catalanes ha estat la mateixa al llarg de la història, des del famós *Memorial de Greuges* del 1885, de Valentí Almirall i Eusebi Güell, o el missatge dels presidents de la Cambra, de Foment, de l'Ateneu, de la Societat Econòmica d'Amics del País, de la Lliga de Defensa de la Indústria, i de l'Institut Agrícola Sant Ildefons, arrel del Tancament de Caixes del 1899, on ja demanaven el mateix Concert Econòmic que a Navarra o el País Basc, i així fins les discussions de la revisió de l'Estatut. Però a Madrid, ens entenguin o no, el que no s'hi pot anar a fer és el ridícul. Per fer-nos respectar, abans de res, cal que siguem seriosos, com li deia abans, seriosos en el compromís amb el país i la nostra gent, seriosos en els plantejaments, amb coherència i sentit de responsabilitat, amb voluntat de fer i no només de fer veure que fem. Necessitem una política més seriosa!

En quin sentit?

Els partits polítics han de ser més seriosos, per començar. Són una institució social necessària, indispensable, i no podem caure en el parany que han caigut els partits italians una vegada i una altra, sap?, convertits en una casta tancada en ella mateixa. Solidesa, i no espectacularitat. Només però només amb seriositat estricta, el país no reaccionà. Ens cal il·lusió, també, emoció. Passió. A mi Catalunya m'emociona i ho vull dir i compartir amb tots els catalans i tots els nousvinguts. L'entusiasme o la bona fe no són excuses per la feina mal feta. La feina que han de fer les administracions públiques i les empreses, ha de ser seriosa.

L'altre dia parlava amb el Conseller Tresserres d'infraestructures culturals, del que ell anomena la seducció cultural. Les infraestructures públiques que es crearen fa pocs anys per garantir la transmissió de la cultura catalana: TV3 i els mitjans de comunicació públics, les escoles amb el català d'idioma vehicular, perden capacitat d'influència en sistema d'informació i comunicació globalitzat. Les administracions

públiques no poden ja filtrar o controlar els continguts, aviat tampoc els llibres de text i els currículums escolars.

Sí, el Conseller Tresserres té raó en això. Però fixi's que els Estats, Espanya, França, continuen defensant les cultures oficials, i imposant-les, menys que fa cinquanta anys, es clar, però tant com poden. L'escola en català és fonamental. Vaig coincidir amb el Conseller Tresserres a l'enterrament dels nens de Sant Boi, i m'emocionà que en la cerimònia, en català i en castellà, els professors i els companys dels nens morts es dirigessin a ells en català, tot i que quasi cap dels seus cognoms era català. Ens queda l'escola, amb tots els problemes que vulgui, com la institució social, i cultural, la infraestructura decisiva que ha de fer possible la continuació de la cultura catalana, i també la integració social.

Com veu l'escola, avui? Els nens van carregats de llibres, però el seu món és l'iPod, Facebook, Wikipèdia, a classe i al pati els nens parlen l'idioma que volen, sovint l'espanyol.

Les propostes del Conseller Maragall van en la bona direcció, jo hi estic d'acord. Més responsabilitat dels mestres i professors, i també més autonomia pels centres, més ordre a les classes, més exigència i avaluació. Sobretot, necessitem formar millor, prestigiar i reconèixer els mestres i professors. Em preocupen també les institucions socials, afeblides aquí i a mitja Europa, començant per la família, i sense famílies estables, l'estabilitat social i el futur estan amenaçats La reforma de l'escola enfronta reptes descomunals, propis d'aquesta època.

Quins, al seu parer?

Les noves tecnologies porten canvis accelerats i profunds, la globalització abasta des de l'economia a la cultura, i la societat, i tenim la major migració d'Europa, quasi tan alta com a Suïssa, mentre el pes de Catalunya a Espanya disminueix, també políticament. I ha esclatat una crisi econòmica de gran intensitat que provocarà més proteccionisme,

més nacionalisme dels Estats, menys integració europea. La meva generació ha fet molt feina, des de principis dels anys vuitanta, i li confesso que a mitjans dels anys noranta estava relativament satisfet dels avenços. Havíem progressat molt, a tots nivells. Però els darrers deu anys han estat preocupants, els canvis ens han desbordat. El balanç no pot ser bo.

Però vostè pensa que ens en sortirem.

Sí que ens en sortirem, però amb seriositat. Serem capaços de consolidar els valors de convivència i de progrés, d'amor propi, sense els quals la societat es disgrega i el país va a la deriva. Però avui hi ha forces poderoses que actuen en contra de la diversitat cultural del món i ens porten cap a un món aplanat, uniforme i banal, superficial. Mantenir-se obert als fluxos món i al progrés tecnològic sense deixar-se arrossegar cap a la simplificació i la vulgaritat, exigeix un esforç i un compromís actiu, a Catalunya i arreu, perquè el nostre món és el Món i no podem amagar el cap sota l'ala. No podem quedar refugiats en un port d'aigües quietes, que es poden corrompre. Hem de volar o navegar pel mar d'Espanya i Europa i el Món. La globalització provoca reptes massa grans perquè ens hi puguem enfrontar des de la mediocritat, o la rutina. No salvarem ni la llengua ni les fàbriques, sinó ens hi posem seriosament. Hem de millorar, per començar, la productivitat. Ara estem al 6, em deia a Wolfsburg el **President** de la Volkswagen, Herr Piëch, mentre Eslovàquia és al 4. Molt bé, em va dir, han millorat. Però Alemanya és al 8, i si no espavilem ens quedaran sent una mitjania, es quedaran estancats. La NISSAN-Renault se'n anirà a Tanger, la Volkswagen a Bratislava.

No és només qüestió de disposar de bones infraestructures econòmiques, doncs.

No, a mi el que em preocupa més és el que anomeno l'IVA, les Idees, els Valors, les Actituds que ens han de fer reaccionar als catalans, en aquests moments de certa decadència. Perquè estarà vostè d'acord en que la festa s'ha acabat, com deia l'editorial de *The Economist*, tan criticat. Però que en aquest punt hi estic d'acord: La festa s'ha acabat. Havíem caigut en la temptació del diner fàcil, l'especulació immobiliària, la migració massiva de sous baixos, i ara ens adonem, finalment, que Catalunya està

perdent iniciativa, modernitat. Necessitem rigor, esforç, tenacitat, virtuts que van més enllà de l'hedonisme civilitzat, gandul, i poc previsor. Em deia Helmut Schmidt que en la societat alemanya s'ha produït una *Entlastung der Zukunft*, es a dir, una despreocupació sobre el futur. Només si ens preocupem del futur serem capaços de dur a terme les reformes profundes que necessitem. I a Catalunya no tenim, per suposat, tant de marge de temps com a Alemanya. Miri, si no està fet el Quart Cinturó del Vallès, si dues empreses importants que donarien feina a centenars de persones acabem desistint d'instal·lar-se al Vallès, és per culpa nostra, no de ningú més. A Catalunya ens enfrontem a greus desafiaments d'identitat, de cohesió, de progrés, de respecte.

Però malgrat tot, vostè continua sent optimista.

Perquè som responsables del futur, del nostre futur personal i col·lectiu. Recordo l'any 1982, en circumstàncies més crítiques que les actuals, amb un atur escandalós i un govern a Madrid molt hostil, amb institucions públiques embrionàries encara a Catalunya. Varem organitzar l'exposició "Catalunya endavant", i recordo que en la inauguració vaig dir el mateix que ara li estic dient. Que necessitàvem una reacció contra la tristesa, contra la idea de l'erosió, contra la filosofia de la derrota, en aquell moment de crisi econòmica duríssima, que podria representar per a Catalunya la interrupció de segles de progrés, que podria comportar una crisi d'identitat. Recordo que era el 12 de Novembre del 1982. Després, els anys vuitanta i noranta com tothom sap, varen ser uns anys extraordinaris en el procés de construcció de la Catalunya que el catalanisme imaginà ja des de principis de segle. Catalunya sempre reacciona, i torna a alçar al vol, per dures que siguin les crisis, la del 1714, del 1898, del 1939.

Alguns diuen que els catalans dramatitzem en excés.

És possible que ens pesi el mite de la derrota, el *Finis Cataloniae*, i és que els de la meva generació l'hem viscuda en primera persona. Quan Josep Benet el 1939 veu les tropes nacionals passant pel carrer Gran de Sant Andreu, es promet a sí mateix restar per sempre més fidel al seu poble. I això és el que fa. No hem de dramatitzar, és cert, però tampoc ocultar la veritat: com a país aquest és un dels moments més difícils que hem

viscut durant els últims cent anys. Dels més difícils. Ens falta ambició, i voluntat, el que jo en dic *motor*. Hem de reaccionar i superar aquests temps de fatxenderia, d'inflor verbal, l'estil presumtuós, imprudent, l'esteticisme, de preocupació per quedar bé i, si puc dir-ho així, també de poca sinceritat.

És a dir, el verbalisme que criticava Josep Pla.

Miri, per mi, aquest motor ha de ser el catalanisme renovat. Però jo no sóc la millor persona per parlar de *postnacionalisme* o *postnoucentisme*, naturalment. Com sigui, les comunitats humanes sempre necessitaran tenir confiança en elles mateixes, i la confiança bé de l'autoestima, de la identitat compartida. Pensi en Europa, en la comunitat europea: Europa només planteja *eisige Projekte*, com els anomenava Dahrendorf, projectes gelats, freds, perquè no es pot avançar en la construcció d'Europa sense consciència d'identitat, i avui Europa no té altra identitat que la suma de les identitats dels Estats. El nacionalisme de les comunitats que, tenint consciència nacional no tenen Estat propi, no és una malaltia, ni un atac de malenconia. A l'article 29 de la Declaració de Drets Humans diu així: *tothom és deu a la comunitat, que és l'únic que li permet el lliure i ple desenvolupament de la personalitat*. I el nacionalisme a la catalana, el *catalanisme*, té tres dimensions: el romanticisme alemany d'Herder, la llengua, la cultura, el sentiment col·lectiu, i el territori i el paisatge, d'acord, però també la identitat de convivència, i de projecte. El nostre nacionalisme és, també, el de Renan, quan diu *la nació és un plebiscit de cada dia*. El nacionalisme d'Espanya o de França no necessiten d'un plebiscit diari. Però una nació, tingui o no Estat propi, és, a més d'una història compartida, una voluntat ferma de seguir-la, de continuar-la lliurement. I a Catalunya sempre ha prevalgut l'esperit del Fènix, el ressorgiment: nosaltres sempre hem superat l'amenaça del *Finis Cataloniae*, al que abans ens referíem, en circumstàncies incomparablement més adverses de les actuals. Ara és l'hora de reaccionar. Tenim molts actius a Catalunya, i entre ells, el principal, la capacitat de reacció. Catalunya sempre torna.

M'acompanya a la sortida de la seva oficina.

D'on ve el seu cognom?, em pregunta.

El meu avi patern era d'un poble petit d'Osca.

De la Franja?

Va venir quan encara era un nen a Catalunya, li explico, quan Caminos de Hierro del Norte de España enviaren al seu pare a fer de guardaagulles a l'estació de Balenyà-Tona-Seva-Taradell, al municipi de Seva. Allà es casà amb l'àvia, i passat els anys s'hi varen fer una casa carretera amunt, cap a Seva.

Hi ha un parell d'operaris que estan acabant d'instal·lar un tancament hidràulic en la gran porta d'entrada de l'oficina del President Pujol.

Ja veurà com quedarà bé, li diu l'encarregat. De primera.

Sí, somriu el president Pujol. De primera.

Un poble de primera

Després t'explicaré una anècdota dels meus primers dies d'alcalde que et farà gràcia, em diu Josep Palmarola, alcalde de Seva des de les primeres eleccions democràtiques del 1979, fa ja trenta anys. Ara anem a esmorzar, et convido.

Sortim de l'edifici de l'ajuntament, un antic edifici al centre del poble, passem sota l'arc de pedra, l'antiga entrada de les cavalleries al poble!, em diu l'alcalde. Perquè Seva respira història per tots costats: va créixer al voltant d'una d'una sagrera, una de les millors conservades d'Osona, i havia tingut gran importància en l'època de liberals i carlins, segons ha estudiat l'historiador Antoni Pladevall, que durant anys va ser regent o vicari de Santa Maria de Seva, parròquia de la que ja se'n parla a cròniques del 1026;

orientada de llevant a ponent, quasi mil anys després de ser erigida, l'església encara conserva la nau i el campanar, de més de vint-i-sis metres. Avui és dissabte, quarts de deu, i ja hi ha famílies amb nens jugant als gronxadors de la plaça. Seva és un poble saludable, els metges de Barcelona el recomanaven a persones afectades de tota mena de malalties respiratòries; a la falda del Montseny, situat sobre la plana de Vic i envoltat de bosc i vegetació, té un clima sec i poca boira, i cada tarda hi passa la marinada a través del Collformic. A Seva hi trobareu magnífics masos i casals, com el *Sobrevia*, dissenyat per l'arquitecte noucentista Puig i Cadafalch, i beneïda pel bisbe Torres i Bages, el 1905, síntesi perfecte entre la Catalunya tradicional i la noucentista, que volia ser més que moderna.

Pero a pesar de su belleza y su magnífico enclave, escribía fa trenta anys Marius Carol a El Correo Catalán: Seva está condenada a no crecer

Perquè els Senyors, molts d'ells amb títols nobiliaris, no volien vendre ni un pam quadrat de terra per evitar que canonades o conduccions passessin pels seus dominis, dificultant que s'hi pogués fer una xarxa completa de clavegueram, o de portada d'aigües.

Es una lástima, afirmava el periodista, porque Seva podría convertirse en una localidad de primer orden dentro del turismo de montaña.

Fa trenta anys era així mateix, em diu l'alcalde, però des d'aleshores ens hem modernitzat molt, però sense perdre caràcter. Primer varem fer la depuradora, i el clavegueram, el pantà i la portada d'aigua, i a partir d'aquestes infraestructures el poble va començar a créixer bé. Hem obert carrers, amples i arbrats, s'hi han construït bones cases, hem anat fent equipaments socials, culturals, esportius, el tennis, la piscina. A la urbanització *El Muntanyà* el Barça hi fa estades des dels anys vuitanta, s'hi celebrà la competició d'Hípica dels Jocs Olímpics, el 1992, i s'hi ha fet un camp golf, que per cert encara ha de fer-se una canonada des de la depuradora per poder regar amb aigua depurada.

Arribem al restaurant, deixem el cotxe aparcant a l'entrada.

Mai no tanco el cotxe amb clau, em diu.

Què vols esmorzar?, em pregunta traient un parell fuets que portava de casa seva. Els asseco al rebost, em diu. Però aquests dos no estan prou secs per dins, veus?, em diu.

Demanem costelles de xai, mongetes amb cansalada, i vi, que per qualsevol dia de la setmana seria tota una exageració d'esmorzar, però avui és dissabte, m'he llevat d'hora i he passat una bona estona tallant l'herba del jardí.

Diuen que aviat deixaràs de ser alcalde, li dic.

Sí, ja he fet tot el que pensava que havia de fer en el poble, o gairebé. Només em queda un projecte pendent: el vial perifèric, que començarem aquest estiu.

Ho deixaràs del tot, després?

Sí, fins ara he tingut dedicació exclusiva, la feina a l'ajuntament ha estat la meva primera prioritat, des del 1979 fins avui. Seguiré col·laborant, però deixaré de manar.

Diuen que sempre has manat molt, que has dirigit l'ajuntament com si fos una empresa.

Sí, com una empresa pública. La gasolinera del poble és propietat de l'ajuntament, per exemple, i la companyia d'aigües, que ens garanteixen recursos atípics per un ajuntament; per suposat que estem atents a les subvencions de la Diputació o de la Generalitat, o de l'Estat, i no ens en deixem perdre cap, però els nostres ingressos atípics són del mateix ordre de magnitud. I cobrem, ni que sigui poc, per la utilització dels equipaments, però al menys cobrim despeses.

Feu bé, li dic. Jo pago setanta euros cada any, com a quota familiar pel Club de Tennis de Seva, un preu més que raonable. L'altre dia vaig venir amb un nebot i la senyora que té cura del club em digué: miri, no passa res, si el nen juga una estona amb els seus cosins no m'ha de pagar res, però si jugués tota l'hora m'hauria de pagar tres euros. I si es fa de nit, haurà de comprar fitxes per encendre el llum.

És clar: els veïns han de saber que els equipaments públics s'han de mantenir, que tenen un cost que d'una forma o altre s'ha de pagar entre tots. Potser no cal carregar sempre en els preus dels serveis públics l'amortització de les instal·lacions, però el manteniment per suposat que sí. També evito despeses innecessàries, en particular el consum elèctric, que l'últim mes va ser ni més ni menys que de tres milions set-centes mil pessetes, per cert, és a dir, uns 23.000 euros; no tenim policia local ni la volem, per què?. Tampoc donem subvencions perquè sí a les entitats del poble: quan els del futbol, per exemple, necessiten diners, jo els ajudo el que puc però no a càrrec dels pressupostos municipals, si de cas els busco finançament contactant empreses privades que poden estar interessades en pagar un tant a canvi de publicitat, per exemple; en tot cas adverteixo a les entitats que en propers anys, si tornen a necessitar diners, ells mateixos hauran de fer les gestions amb les empreses, o augmentar les quotes.

L'enginyer municipal em digué fa uns mesos que les obres a vegades costen la meitat a Seva que a d'altres pobles.

Perquè hi estem molt a sobre, però no és fàcil. Un exemple: ens sobraven unes terres a una obra i enlloc d'abocar-les li vaig demanar al contractista que em fes un terraplè al marge de la carretera de les Quatre Carreteres, perquè vaig observar la gent caminava per la cuneta, perillosament, des de Tona. Després vaig encarregar un petit projecte per compactar i posar grava sobre el terraplè, ben poca cosa, però suficient per fer un camí per vianants i bicicletes, amb uns quants arbres al marge, i dignificar també l'entrada al municipi.

Però la carretera és de titularitat de la Diputació.

Sí, aquest és el problema. M'enviaren una carta del Servei de Vies Locals de la Diputació: per què havia fet una obra en una carretera de la seva titularitat? em preguntaven, en base a quin projecte?. Els vaig respondre que si l'ajuntament de Seva s'havia avançat a fer aquesta petita actuació és per la circumstància que t'he explicat abans: hi havia la necessitat, no vull que hi hagin accidents amb vianants en la carretera, i teníem l'oportunitat de fer l'obra a un cost molt baix. Per moltes petites obres és evident que les administracions públiques ens compliquem la vida amb tràmits

innecessàriament complicats que acaben costant massa temps i recursos, o que senzillament no es fan.

No hauria de ser pas tan difícil, li dic, posar-se d'acord en aquesta qüestió amb el Servei de Vies Locals de la Diputació.

Potser no, però la qüestió és que no els hi agrada gens el petit terraplè al costat de la seva carretera, però mentre discutim sobre qui mana més, si el president de la Diputació o l'alcalde de Seva, la gent ja pot passar més segura caminant cap a l'estació.

Després de trenta anys d'alcalde, tothom et coneix a la comarca. Es diu que penses massa ràpid, que quan la gent hi va, tu ja hi tornes.

Sóc un home pràctic, el que m'agrada és resoldre els problemes, no pas filosofar.

També diuen també que t'has fet ric amb els teus negocis.

Durant aquests últims anys he invertit en empreses privades, des d'una llar d'avis a una empresa metal·lúrgica que estava en crisi, i he comprat alguns terrenys, a Seva i a d'altres municipis i algunes inversions m'han anat bé, d'altres no tant.

També diuen que defenses Seva a capa i espasa, fins allà on calgui.

Això sí, ja ho saps. M'estimo el meu poble tant o més que qualsevol persona pugui estimar el seu propi poble, i exigeixo que se'l respecti. Ara som l'únic ajuntament d'Osona que continua oposat a la MAT, i encara mantinc els recursos judicials contra la línia, perquè està mal projectada i ens fan malbé el paisatge. Ja veurem el què diuen els tribunals, al final.

Com veus la situació de Catalunya en aquests moments?

Malament, molt malament. Tu no?

Per què?

Per falta de lideratge, per començar. L'altre dia sentia el discurs del president Obama al Congrés dels Estats Units. Deia Obama: estem molt malament i anirem a pitjor, però farem el que cal fer per dur que sigui, que és això i això altre, i al final ens en sortirem. Jo me'l vaig creure, em penso que és un polític seriós, que el que deia ho vol fer de debò, i que arribarà fins allà a on calgui defensant el seu país, per resoldre els problemes, com ha de ser. Jo trobo en falta aquest mateix esperit de lideratge a Catalunya, i a Espanya. Aquí molta gent es pensa que només parlant els problemes se solucionen. Jo sóc un home pràctic, no pas un filòsof. Al principi patia fins i tot per parlar en públic. Recordo el primer acte polític al poble, abans de les primeres eleccions del 1979, jo estava tan nerviós que abans de parlar vaig haver de beure'm un vas de whisky. D'això fa trenta anys, jo era molt jove i no tenia gaire experiència de gestió, ni privada ni pública, i menys política, però tocant de peus a terra i treballant de valent, és com vaig aprendre.

Sempre has estat orgullós del poble.

Sí, cap poble té la nostra solera, i jo sempre he tingut un sentiment especial d'estimació per Seva. De petit, quan anava amb el pare a Sant Julià o a Viladrau, de mansions majestuoses, fonts, passeigs arbrats, o a Aiguafreda, un poble modern i industrial, en tornar sentia una immensa tristesa perquè pensava que aquests pobles eren més importants que el meu. Però els nens de Seva ja no tenen avui aquell sentiment de tristesa, al contrari. Fins i tot tenim en Crivillé, campió mundial de 500 cc.

Què voldreu per postres?, en demana la senyora del restaurant.

No puc menjar cabell d'àngel, em diu l'alcalde tallant una pasta per la meitat, la que no és de cabell d'àngel, sóc diabètic. Vols l'altra meitat?

I un cafè, sisplau, li demano jo a la senyora.

Jo també n'hauria d'estar orgullós de Seva, penso; perquè aquí em sento a casa. D'aquí eren els meus avis, i els besavis, però no del poble de Seva, de Santa Maria de Seva, vull dir, sinó de l'altre poble del municipi de Seva, uns quants revolts avall per la carretera, cap a Tona; és un poble sense cap solera, ni gaire història, que en lloc de

créixer al voltant d'una església o una sagrera des de fa mil anys, va néixer fa poc més de cent anys al voltant d'una estació de tren que es deia Balenyà-Tona-Seva-Taradell, al mig de tots aquests municipis. El poble dels meus besavis, que la gent anomenava Balenyà fins fa poc, a diferència del poble de Seva té més boira, no està envoltat de boscos sinó de camps i de fàbriques, a l'altra banda de les vies del ferrocarril. El meu besavi hi feia de guardaagulles a l'estació, i la seva casa va ser una de les primeres en fer-se, l'any divuit del segle passat, quan tot el que hi havia al voltant de l'estació eren uns magatzems d'oli i gra, la fàbrica de cadires i poca cosa més. Altres cases es van fer al costat de les cases dels ferroviaris, al llarg de la carretera de Taradell a Seva, i cap el 1956 la *Cooperativa de la Vivienda* va construir-hi uns centenars d'habitatges de dues plantes adossats en fileres. Cap a finals dels anys seixanta potser hi vivien ja uns pocs centenars de persones, quasi un miler a principis dels noranta, la majoria al terme municipal de Seva, però també a Malla, El Brull i Hostalets de Balenyà. Llavors l'Associació de Veïns del poble, que impulsava Josep Mauri, l'oncle del ciclista, sol·licità la creació d'un municipi independent; aquella era una època d'eufòria ciutadana, fins i tot Melcior Mauri, un noi del poble, va guanyar la Volta a Espanya!

Però tot aquell procés es portà molt malament, em diu l'alcalde.

Tens raó, li reconec, perquè jo també hi vaig tenir a veure. Recordo que en una discussió amb l'Associació de Veïns l'alcalde ens plantejà una proposta de delimitació municipal per Balenyà, ara Sant Miquel de Balenyà, que tenia una forma estrofolària, o si més no inusual.

Té forma de pipa, li vaig jo, perquè entre el nucli urbà i el cementiri, el municipi de Seva cedia a l'hipotètic nou municipi de Sant Miquel de Balenyà només el terreny de domini públic al llarg de la carretera.

Doncs li anomenarem la pipa de la pau!, va exclamà l'alcalde rient.

Els quatre alcaldes afectats per la possible segregació, m'explica ara, vàrem tenir una reunió amb la Consellera de Governació, la senyora Cuenca, en la que bàsicament quedà clar que la Comissió de Delimitació Territorial de la Generalitat no resoldria l'expedient de segregació a favor de l'Associació de Veïns.

Així va ser, en efecte: l'any 1993 la Comissió de Delimitació Territorial de Catalunya va denegar la segregació. En aquell moment el poble va integrar-se tot sencer al municipi de Seva, i curiosament deixava de dir-se com l'estació de tren per dir-se *Sant Miquel*, com la església, tot i que no es pot dir que hi hagués excessiu fervor religiós en el vell poble dels ferroviaris (l'església no va ser construïda fins el 1953, quan en ple franquisme no podia ser que hi hagués un poble sense església).

La polèmica municipal afortunadament acabà el 1997, quan l'ajuntament de Seva adoptà el nom *Sant Miquel de Balenyà* pel poble.

És evident que un poble amb una història tan breu i profana com aquesta no pot interessar-li gaire a mossèn Pladevall, rector de l'església de Santa Maria de Seva i reconegut historiador comarcal: en el seu llibre sobre la història de Seva, un volum magnífic de 300 pàgines, hi dedicà poc menys de cinc pàgines a Sant Miquel de Balenyà, gairebé totes explicant el procés de segregació frustrat, tot i que aproximadament la meitat dels habitants del municipi hi viuen.

És confús que l'estació de tren es digui, avui encara, Balenyà-Tona-Seva, li dic a l'alcalde. Com creus que s'hauria d'anomenar l'estació de tren?, li pregunto.

Sant Miquel de Balenyà, em diu ell, naturalment!

O potser Sant Miquel de Seva, li dic jo.

Sant Miquel de Seva? riu ell. Tu ho proposaràs als veïns?

Potser estaria bé, per acabar d'una vegada per totes amb tota aquesta història de malentesos. Perquè la rivalitat entre els dos pobles del municipi sempre ha estat forta, sobretot pel que fa a les inversions municipals. A Sant Miquel de Balenyà se senten maltractats, es té la percepció que allà s'inverteix molt poc, en comparació al que s'inverteix aquí a Seva. En l'últim exemplar d'*El Gallaret*, la revista del poble que ara impulsa Jaume Mauri es detallen, per exemple, les inversions que es faran al municipi amb la subvenció extraordinària anticrisi que aprovà el Govern d'Espanya (el Plan

Español para el estímulo de la economía y el empleo): dels 564.770 € que obtindrà l'ajuntament de Seva en relació al seu nombre d'habitants, només el 29% s'invertirà a Sant Miquel de Balenyà. Però al mateix temps l'antic capellà de Sant Miquel s'oposà sense que se sàpiga el motiu a que l'ajuntament li arrangés les façanes de l'església i dels edificis annexos, quan es va refer la plaça de l'església del poble. Les entitats del futbol dels dos pobles no hi ha manera que s'entenguin per compartir el camp de futbol, o per fer equips conjunts, així que l'ajuntament ha hagut de fer un camp de futbol per Sant Miquel dalt la Muntanyeta, tot i que no és encara de gespa, com el de Seva.

No estic segur que un camp de futbol sigui el millor equipament per ubicar dalt la Muntanyeta.

La Muntanyeta és un lloc fantàstic, em diu l'alcalde, per jugar a futbol i també per ubicar-hi d'altres equipaments.

Arribem a casa de l'alcalde, una casa gran, senzilla i elegant, té el volum quasi dels casals decimonònics del poble, però és moderna, amb instal·lacions i acabats perfectes. Em diu que ha trigat vint-i-quatre anys en acabar-la, i de fet sembla nova, acabada de fer. Al garatge encara hi pengen cables i tubs al sostre, un rètol de NO A LA MAT, grans panells amb interruptors elèctrics a la paret, la caldera; del rebost, en volta, hi pengen pernils i fuets assecant-se, i en el celler hi té centenars d'ampolles de vi. M'obsequia amb més embotits, una botifarra, un bull, perfectament congelats al buit i etiquetats.

Sempre m'ha agradat menjar bé, em diu.

Quins projectes tens pendents encara?, li pregunto. El vial perifèric, em deies abans.

El vial perifèric, sí, per fer de variant a Sant Miquel, de forma que la majoria del trànsit de Seva cap a Barcelona, fins i tot cap a Vic, es desviï, com els camions dels Monells. Ja tinc els terrenys expropiats, i el projecte fet. Necessito només l'acord amb la Renfe per poder fer un pont sobre les vies. Serà un vial de titularitat municipal, no serà pas de la Diputació de Barcelona, ni de la Generalitat de Catalunya!

La Renfe preveu duplicar la línia fins a Vic, podria ser una ocasió extraordinària per refer l'entorn de l'estació de Sant Miquel, i més tenint en compte que la carretera entre les cases i l'estació hauria de perdre molt de trànsit, per la variant.

Ja tenen un primer avantprojecte de l'estació fet, em diu l'alcalde.

Tornem l'ajuntament, on em fotocopien a color *SEVA, excursions i passejades*.

I ens acomiadem, quan ja són quarts d'una.

Et dec una anècdota encara, riu l'alcalde.

És cert.

Quan feia pocs dies que jo havia estat escollit alcalde, em diu ell, estava tancant l'ajuntament quan vaig rebre la visita d'una parella.

Venim a pagar la plusvàlua, em digué l'home.

Endavant, doncs, els vaig dir, si és per pagar aquí sempre està obert!

Mentre jo escrivia la factura en la màquina d'escriure, l'home em preguntà: de quin partit sou?

Jo? Jo sóc de Seva, li vaig dir.

L'home va somriure a la seva dona, fent-li un gest com dient-li aquest alcalde és un pagès de poble i no sap ni el que li estic preguntant. Érem al principi de la democràcia, hi havia hagut eleccions municipals, però encara no per la Generalitat, i tothom estava molt polititzat. Així que no em va estranyar que l'home em tornés a insistir: De quin partit polític sou? D'Esquerra Republicana? De Convergència? D'Unió Democràtica?

L'he entès a la primera, li vaig respondre. Ja li he dit: jo sóc del municipi de Seva! I el que vull fer és la depuradora, el clavegueram, portar aigua, millorar el subministrament

elèctric, modernitzar el poble, com Sant Julià, com Viladrau. Vull que aquest poble creixi bé. Abans de res, jo sóc de Seva.

Sí, això és el que diuen molts, que hi ha socialistes i convergents, gent del Barça o de l'Espanyol, i que el que tu ets és de Seva.

Saps qui era aquesta parella?, em pregunta.

No, és clar que no, li dic. Qui?

Eren els teus pares!, riu ell, venien a pagar la plusvàlua perquè el teu avi li havia cedit la casa al teu pare, la que ara tu et vols arreglar.